

УДК 81'42:82.09

О. О. Бойко

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
аспірант кафедри прикладної лінгвістики

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ ЯК КАТЕГОРІЇ ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ

Метою дослідження є формування теоретичного підґрунтя вивчення інтертекстуальності та становлення цього поняття як текстово-дискурсивної категорії. У статті розглянуто різні точки зору дослідників, які у своїх наукових розвідках послуговуються різними термінами: інтертекстуальність, інтертекст, інтертекстуалізація та інтертекстема. Актуалізовано літературознавчі, семіотичні та лінгвістичні підходи до вивчення інтертекстуальності та доведено, що інтертекстуальність є текстотвірним чинником у художньому дискурсі.

Ключові слова: *інтертекстуальність, інтертекст, інтертекстуалізація, теоретичні засади, категорія, художній дискурс.*

Поняття інтертекстуальності увійшло в науковий обіг ще в 60-ті роки ХХ століття разом із працями Ю. Кристевой. Цей термін не був сприйнятий науковцями одномоментно, однак розкриття цього поняття та його аргументування в працях Р. Барта додало вагомості дослідженням французької вченої та викликало інтерес у наукової спільноти, який існує і сьогодні. Одним із актуальних питань є категорійний статус інтертекстуальності. Чимало вчених не вважають її категорією ані тексту, ані дискурсу, описуючи це поняття як «екстралінгвальну ознаку дискурсу» [8], «механізм» [12], «відношення між текстами» [2] тощо. Інші вважають інтертекстуальність категорією, але розходяться у думках щодо того, чи це текстова, чи дискурсивна, чи текстово-дискурсивна категорія (див. праці: [3], [6], [11] та ін.).

Метою дослідження є обґрунтувати категорійний статус інтертекстуальності саме текстово-дискурсивної категорії.

Теоретичне дослідження інтертекстуальності почалося з розробки поняття діалогічності, яке запровадив у своїх працях російський літературознавець М. М. Бахтін. У праці «Теорія роману» дослідник зазначав, що «діалогічна орієнтація слова серед чужих слів (всіх ступенів та якостей чужості) створює нові та сутнісні можливості в слові» [1, с. 29]. М. Бахтін розрізняв діалогічність, що можлива в поезії, та її вияви в прозових творах. Окрім того, вчений стверджував, що діалогічність притаманна будь-якому слову, тому що всі висловлення існують на межі свого та чужого контексту, вони відповідно пов'язані з попе-

редніми висловленнями та передбачають реакцію у майбутньому. Двоголосе слово, за твердженням М. Бахтіна, завжди є внутрішньо діалогізованим, що особливо яскраво проявляється в романі. Дослідник вважав проблему двоголового внутрішньо діалогізованого слова центральною проблемою теорії художньої прози [1, с. 85]. Отже, М. Бахтін тлумачить літературу як постійний діалог – автора з читачем, автора з літературними формами, автора з текстом і тексту з текстом. Таке розуміння діалогічності розвивають і деякі сучасні дослідники. Однак літературознавець не створив чіткої концепції та ієрархії діалогічності, що надало можливості французькій дослідниці, учениці Р. Барта, Ю. Кристевій, ґрунтуючись на працях М. Бахтіна, сформулювати власну концепцію інтертекстуальності.

Ю. Кристева у праці «Руйнування поетики» потрактує текст в аспекті продуктивності: це означає, що «текст розташовується в мові та становить пермутацію інших текстів, інтертекстуальність. У просторі того чи іншого тексту перехрещуються та нейтралізують одне одного декілька висловлювань, що взяті з інших текстів» [4, с. 136]. Дослідниця вказує на три типи зв'язку, за допомогою яких можуть співвідноситися різні уривки віршованих творів: повне заперечення, симетричне заперечення або часткове заперечення. Щоб виявити ці чинники, потрібно дотримуватися «параграматичного прочитування «творів, тобто читати їх одночасно. Поняття інтертекстуальності Ю. Кристева пропонує на заміну «текстового діалогу», який допомагає дослідити структурування тексту як трансформацію, що відбувається в діячності. Інтертекстуальність дослідниця уналежнює до генераторів романного тексту, нарівні з генератором комплексів та генератором актантів, а до інтертекстових функцій – ідеологему, що розповсюджується по всій траєкторії тексту, надаючи йому історичних та соціальних координат [4, с. 137]. Насамкінець, інтертекстуальність, за твердженням Ю. Кристевої, надходить на заміну поняття інтерсуб'єктивності, що дає змогу говорити про подвійне прочитання тексту. У пізніших працях Ю. Кристева відмежовується від «критики джерел» та на зміну поняття інтертекстуальності запроваджує в науковий обіг поняття параграматизму.

Найбільш відомою класифікацією інтертекстуальності є класифікація Ж. Женетта, який виклав її засади в праці «Палімпсести». На думку дослідника, інтертекстуальність є лише одним з різновидів видового поняття транстекстуальності, яке постає як співпричетність в одному тексті двох чи більше текстів. Інтертекстуальність за Ж. Женеттом порівнюється з паратекстуальністю – відношенням тексту до заголовка, епіграфа тощо; метатекстуальністю – коментарями та критикою до претексту; гіпертекстуальністю як висміюванням або пародіюванням одним текстом іншого та архітекстуальністю, що витлумачено як жанровий зв'язок текстів [цит. за 7]. В сучасній лінгвістиці деякі пункти цієї класифікації сприймаються неоднозначно, зокрема гіпертекстуальність сьогодні частіше пов'язується із одночасним сприйманням декількох текстів, посиленням на них, що зумовлене комп'ютеризацією населення.

Однак серед науковців є послідовники Ж. Женетта, зокрема французька дослідниця Н. П'єге-Гро вважає інтертекстуальність одним з різновидів діалогічності [7]. В її праці інтертекстуальність постає як пристрій, за допомогою якого один текст перезаписує інший текст, а інтертекст – це сукупність текстів, що відображаються в певному творі. Дослідниця також вважає інтертекстуальність одним з транстекстових відношень, першоелементом літератури. Н. П'єге-Гро заперечує інтертекстуальну природу таких понять, як ремінісценції або прихований перезапис тексту.

О. Рябініна також ґрунтується на класифікації Ж. Женетта, але вносить власні корективи: поділяє інтертекстуальність на чотири різновиди: 1) власне інтертекстуальність, що представлена як «текст у тексті», 2) паратекстуальність, як «заголовний комплекс як текст у тексті», 3) метатекстуальність як «текст про текст у тексті», і 4) гіпертекстуальність як «текст над текстом у тексті» [8, с. 5]. Інтертекстуальність у дослідженні постає як екстралінгвальна ознака дискурсу, як основна властивість усього різноманіття дискурсів. Отже, не надаючи цьому поняттю статусу категорії, О. Рябініна все ж уналежнює її до дискурсивних властивостей. Текстуальним засобом вираження інтертекстуальності О. Рябініна вважає інтертекст, що формально виявляє зв'язки з текстом-донором (прототекстом) [8, с. 10]. Представлена дослідницею класифікація є логічною, але виникає питання, чому інтертекстуальність є водночас і видовим, і родовим поняттям, оскільки як видове поняття Ж. Женетт послуговувався терміном «транстекстуальність».

Несамостійність інтертекстуальності, її підпорядкований стан щодо інших, видових понять, відзначали й інші дослідники, зокрема В. Шмід уналежнює інтертекстуальність до розрядів інтерсемантичності [цит. за 15, с. 189]. О. Селіванова надає інтертекстуальності статусу текстової категорії: «Текстова категорія – інтертекстуальність – як наявність у певному тексті слідів інших текстів, у більш широкому розумінні – діалогічний зв'язок тексту в семіотичному універсумі з попередніми текстами (рекурсивний) та з подальшим текстотворенням (прокурсивний)» [9, с. 514] Водночас дослідниця пропонує потрактувати інтертекстуальність як один із ракурсів інтерсеміотичності (за Ю. Лотманом) як текстової категорії.

І. Смірнов, в свою чергу, розглядає інтертекстуальність як явище, що використовується одночасно з інтерсеміотичністю (інтермедіальністю). Інтертекстуальність, за словами дослідника, є «складником широкого родового поняття, так би мовити, інтер <...>альності, що має на увазі повне або часткове формування змісту художнього твору посередництвом посилення на інший текст, що може віднайти в творчості того ж автора, у суміжному мистецтві, в суміжному дискурсі або в попередній літературі» [10, с. 11]. Заслуговує на особливу увагу згадка про те, що інтертекстуальність – це загальнонаукова тенденція, що отримала математичне аргументування в так званій теорії категорій.

Невизначеність термінологічного апарату, зумовлена різноманіттям під-

ходів (літературознавчий, культурологічний, семіотичний, лінгвістичний) призводить до неоднотайності в плані сприйняття термінів «інтертекстуальність», «інтертекст», «інтертекстуалізація». Так, Н. Кузьміна послуговується терміном «інтертекст» на позначення «явища мови в його креативній функції, що забезпечує спроможність мови не тільки адекватно передавати готові повідомлення, але й створювати нові повідомлення (тексти), непередбачувані за автоматичними алгоритмами (Ю. Лотман) [цит. за 5, с. 21]. Інтертекстуальність, відповідно, дослідниця позначає як онтологічну властивість будь-якого тексту (насамперед художнього), що визначає його «вписаність» у процес літературної еволюції [5, с. 25].

Н. Фатєєва послуговується як синонімами термінами «інтертекст», «інтертекстуальність», «інтертекстуалізація». В її праці відзначено текстотвірну, конструктивну функція інтертекстуалізації, а також те, що «завдяки інтертексту текст вводиться у більш широкий культурно-літературний контекст. Міжтекстові зв'язки створюють вертикальний контекст твору, у зв'язку з чим він набуває неодномірності змісту. Отже, інтертекст, породжуючи конструкції «текст у тексті» та «текст про текст», створює подібність тропейчних відносин на рівні тексту» [12, с. 37].

Г. Сюта, створюючи «Цитатний тезаурус української поетичної мови», досліджує лише один аспект інтертекстуальності – цитати, та, що найважливіше, на нашу думку, вводить в науковий обіг новітній текстознавчий термін «інтертекстема»: «поняття *інтертекстема* в сучасній стилістиці вживається для позначення одиниць – маркерів міжтекстової взаємодії, інтертекстуальних відношень» [11, с. 81]. Дослідниця пропонує розглядати інтертекстему як одиницю мови і тексту, що має низку категорійних ознак: «ментальну паспортизацію», стереотипізованість, текстотвірний потенціал тощо. «Інтертекстеми можуть бути формально представлені як окремі слова/ словосполучення (наприклад, авторські лексичні новотвори, прецедентні імена, назви творів), також як прямі або непрямі нагадування про ситуації. І ці типи експлікації / імплікації – ознака, що максимально зближує інтертекстему з цитатою, засвідчує їхню онтологічну спорідненість» [11, с. 81]. Отже, Г. Сюта розглядає інтертекстему як одиницю мови і тексту, та в той же час не ставить знак рівності між інтертекстемою і цитатою. Новітній термін «інтертекстема», на нашу думку, заслуговує на подальше детальне вивчення та розробку.

Інтертекстуальність отримує статус категорії лише в декількох наукових працях. В деяких статтях (див.: [13], [14] та ін.) цей статус надається «за замовчуванням», наприклад, О. Філатова уналежнює інтертекстуальність до глобальних текстових категорій [13], що відповідає словниковому позначенню текстових категорій: «К. Т. – специфічні ознаки мовного цілого, що відрізняють це ціле (текст) від інших мовних явищ (С. Г. Ільєнко). К. Т. розглядаються: а) з точки зору теорії знака; б) як текстові властивості; в) як пристрої, що мають польовий характер; г) як одиниця аналізу. Дослідники виділяють: а) змістові

категорії; б) структурні; в) ті, що відображають системно-діяльнісний підхід; г) функціонально-стилістичні; д) категорії, що засновані на принципі віддзеркалюваності. До глобальних текстових категорій уналежнюють такі категорії, як учасники спілкування, події, час, простір, оцінка (А. Ф. Папіна). З урахуванням комунікативного характеру мовлення вирізняється категорія діалогічності» [2]. Але у зазначених дослідженнях не розкриваються категорійні особливості інтертекстуальності, що відкриває простір для подальшої розробки цього питання.

В. Чернявська однією з перших уналежнила інтертекстуальність до текстових категорій: «Згідно з текстолінгвістичним поглядом інтертекстуальність виступає як текстова категорія та особлива властивість певних текстів, що взаємодіють в плані змісту та вираження з іншими текстовими цілими або їх фрагментами. Інтертекстуальність розглядають у системі критеріїв текстуальності в цілому та передбачає відтворюваність в конкретному текстовому екземплярі інваріантних текстотвірних ознак, що визначаються моделлю його текстобудови та – сприйняття – типом/жанром тексту». В. Чернявська пропонує розуміти інтертекстуальність як «категорію відкритості тексту», аргументуючи свою думку переліком категорійних ознак: змістовна незамкненість тексту стосовно інших текстів та стосовно читача; взаємозв'язок між інтертекстуальністю та єдністю адресованостей – інтерсуб'єктивної та інтертекстуальної; відкритість текстів одного автора або жанру один одному, а також відкритість одного типу тексту більш загальним функціонально-стилістичним та дискурсивним системам. [15, с. 185–193].

О. Переломова характеризує інтертекстуальність паралельно з авторством, адресатністю та інформативністю як системотвірну категорію. Дослідниця пропонує вважати інтертекстуальність текстотвірним засобом в структурі художньої оповіді, при цьому інтертекстуальність може виявлятися у використанні прецедентних текстів, що характеризуються ознаками автосемантичності, дейктичності до реінтерпретованості, тобто багаторазової повторюваності в інтертекстуальному ряду [6, с. 24]. Отже, на думку О. Переломової, інтертекстуальність – це текстова категорія з урахуванням того, що текст може дорівнювати дискурсу, а лінгвістичне вивчення тексту передбачає вивчення теорії дискурсу.

Н. Кондратенко доводить, що інтертекстуальність – це текстово-дискурсивна категорія. Аналізуючи текстові категорії, дослідниця розподіляє їх на три групи: основні, внутрішньотекстові та зовнішньотекстові (текстово-дискурсивні), що виражені передусім у художньому тексті. До текстово-дискурсивних Н. Кондратенко уналежнює референційність, інтерсуб'єктивність та інтертекстуальність. Особливо акцентується текстотвірна функція інтертекстуальності, що «увиразнює роль адресата, який і є реципієнтом, сприймачем, інтерпретатором» [3, с. 24].

Висновки і перспективи дослідження. Підсумовуючи вищевикладені на-

укові думки, зазначимо, що ми вважаємо за коректне уналежнити інтертекстуальність до текстово-дискурсивних категорій. Текст майже завжди дорівнює дискурсу, але в одному тексті водночас можуть співіснувати декілька дискурсів, що дає підстави для інтердискурсивного аналізу. Дискурс не дорівнює тексту, вираженому вербально, тому що в поняття дискурсу входять як лінгвістичні, так і екстралінгвістичні чинники. Інтертекстуальність може бути реалізована як в тексті, так і в дискурсі (у широкому та вузькому розумінні цих понять).

Як текстотвірний чинник, інтертекстуальність може бути досліджена за двома аспектами: як чинник рецепції читача і як чинник інтенції автора. Освічений читач може знайти в тексті інтертекстуальні елементи, які автор ввів підсвідомо. Читач не може повністю «співпасти» з автором у своєму сприйнятті – він може бути або «більшим», або «меншим» за автора. Особливу роль відіграє текстотвірна функція інтертекстуальності в художньому дискурсі, зокрема стосується постмодерної та неокласичної парадигми.

Інтертекстуальність – це текстово-дискурсивна категорія, яка виконує текстотвірну функцію завдяки «відкритості тексту» до читача, до інших текстів та до інших дискурсів. Інтертекстуалізація – процес впровадження інтертекстуальних елементів до текстів або дискурсів. Інтертекст – сукупність взаємопов'язаних між собою текстів або дискурсів, результат процесу інтертекстуалізації. Інтертекстема, на зразок «лексеми», «текстеми» тощо – абстрактна одиниця інтертекстуальності, що може бути виражена на лексичному, граматичному, текстовому, композиційному або навіть жанровому рівні.

Перспективи дослідження полягають у подальшому уточненні термінологічного апарату, що стосується інтертекстуальності в лінгвістичному аспекті.

Література

1. *Бахтин М. М.* Теория романа // Собр. соч. / М. М. Бахтин. – М.: Языки славянских культур, 2012. – Т. 3 (1930-1961 гг.) – 880 с.
2. *Жеребило Т. В.* Словарь лингвистических терминов / Т. В. Жеребило / Изд. 5-е, испр. и доп. – Назрань: Пилигрим, 2010. – 486 с.
3. *Кондратенко Н. В.* Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу: Монографія / Н. В. Кондратенко. – К.: Вид. дім Дмитра Бураго, 2012. – 320 с.
4. *Кристева Ю.* Избранные труды: Разрушение поэтики / Ю. Кристева / Пер. с фр. – М.: РОССПЭН, 2004. – 656 с.
5. *Кузьмина Н. А.* Интертекст и его роль в процессах эволюции поэтического языка: Монография / Н. А. Кузьмина. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та. – Омск: Омск. гос. ун-т, 1999. – 268 с.
6. *Переломова О. С.* Лінгвокультурні коди інтертекстуальності українського художнього дискурсу: діахронічний аспект: Моногр. / О. С. Переломова. – Суми: Вид-во СумДУ, 2008. – 208 с.
7. *Пьеге-Гро Н.* Введение в теорию интертекстуальности: Пер. с фр. / Н. Пьеге-Гро / Общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. – М.: Изд-во ЛКИ, 2008. – 240 с.
8. *Рябініна О. К.* Інтертекстуальність у дискурсі сучасної української преси: лінгвістичний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01. «Українська

мова» / О. К. Рябініна – Х., 2008. – 22 с.

9. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: [підручник] / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля – К, 2008. – 712 с.
10. Смирнов И. П. Порождение интертекста / И. П. Смирнов. – СПб.: Санкт-Петербургский государственный университет, 1995. – 189 с.
11. Сюта Г. М. Цитатний тезаурус української поетичної мови ХХ століття / Г. М. Сюта. – К., 2017. – 384 с. (Серія «Студії з українського мовознавства»).
12. Фатеева Н. А. Контрапункт интертекстуальности, или Интертекст в мире текстов / Н. А. Фатеева. – М.: Агар, 2000. – 280 с.
13. Филатова О. М. Интертекстуальность как глобальная текстовая категория / О. М. Филатова // Вестник Удмуртского университета, 2006. – Вып. 5 (2). – С. 149-154.
14. Фильчук Т. Ф. Категория интертекстуальности в её лингвофилософской природе и дискурсивных проявлениях / Т. Ф. Фильчук // Вестник Харьковского национального университета, 2011. – Вып. 61. – С. 26-32.
15. Чернявская В. Е. Лингвистика текста: Поликодовость. Интертекстуальность. Интердискурсивность: [учеб. пособие] / В. Е. Чернявская. – М.: ЛИБРОКОМ, 2009. – 248 с.

References

1. Bahtin M. M. Teorija romana // Sobr. soch. / M. M. Bahtin. – М.: Jazyki slavjanskih kul'tur, 2012. – Т. 3 (1930-1961 gg.) – 880 s.
2. Zherebilo T. V. Slovar' lingvisticheskikh terminov / T. V. Zherebilo / Izd. 5-e, ispr. i dop. – Nazran': Piligrim, 2010. – 486 s.
3. Kondratenko N. V. Syntaksys ukrainskoho modernistskoho i postmodernistskoho khudozhnoho dyskursu: Monohrafiia / N. V. Kondratenko. – К.: Vyd. dim Dmytra Buraho, 2012. – 320 s.
4. Kristeva Yu. Izbrannye trudy: Razrushenie poetiki / Yu. Kristeva / Per. S fr. – М.: ROSSPEN, 2004. – 656 s.
5. Kuz'mina N. A. Intertekst i ego rol' v protsessakh evolyutsii poeticheskogo yazyka: Monografiya / N. A. Kuz'mina. – Ekaterinburg: Izd-vo Ural. un-ta. – Omsk: Omsk. gos. un-t, 1999. – 268 s.
6. Perelomova O. S. Linhvokulturni kody intertekstualnosti ukrainskoho khudozhnoho dyskursu: diakhronichniy aspekt: Monohr. / O. S. Perelomova. – Sumy: Vyd-vo SumDU, 2008. – 208 s.
7. P'ege-Gro N. Vvedenie v teoriyu intertekstual'nosti: Per. s fr. / N. P'ege-Gro / Obshch. red. i vstup. st. G. K. Kosikova. – М.: Izd-vo LKI, 2008. – 240 s.
8. Riabinina O. K. Intertekstualnist u dyskursi suchasnoi ukrainskoi presy: linhvistychnyi aspekt: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk: spets. 10.02.01. «Ukrainska mova» / O. K. Riabinina – Kh., 2008. – 22 s.
9. Selivanova O. O. Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy: [pidruchnyk] / O. O. Selivanova. – Poltava: Dovkillia – K, 2008. – 712 s.
10. Smirnov I. P. Porozhdenie interteksta / I. P. Smirnov. – SPb.: Sankt-Peterburgskiy gosudarstvennyy universitet, 1995. – 189 s.
11. Siuta H. M. Tsyatnyi tezarus ukrainskoi poetychnoi movy KhKh stolittia / H. M. Siuta. – К., 2017. – 384 s. (Seriiia «Studii z ukrainskoho movoznavstva»).
12. Fateeva N. A. Kontrapunkt intertekstual'nosti, ili Intertekst v mire tekstov / N. A. Fateeva. – М.: Агар, 2000. – 280 s.
13. Filatova O. M. Intertekstual'nost' kak global'naya tekstovaya kategoriya / O. M. Filatova // Vestnik Udmurtskogo universiteta, 2006. – Vyp. 5 (2). – S. 149-154.
14. Fil'chuk T. F. Kategoriya intertekstual'nosti v ee lingvofilosofskoy prirode i diskursivnykh proyavleniyakh / T. F. Fil'chuk // Vestnik Khar'kovskogo natsional'nogo universiteta, 2011. – Vyp. 61. – S. 26-32.
15. Chernyavskaya V. E. Lingvistika teksta: Polikodovost'. Intertekstual'nost'. Interdiskursivnost': [ucheb. posobie] / V. E. Chernyavskaya. – М.: LIBROKOM, 2009. – 248 s.

Boiko O. O.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY OF INTERTEXTUALITY AS A CATEGORY OF ARTISTIC DISCOURSE

The purpose of this study is to consider the theoretical basis for the study of intertextuality and the formation of this concept as a text-discursive category. The article deals with different points of view of researchers, which in their scientific research use different terms: intertextuality, intertext, intertextualization and intertexteme. Actualized literary, semiotic and linguistic approaches to the study of intertextuality, and it is proved that intertextuality is a text-creating factor in artistic discourse. As a text-creating factor, intertextuality can be investigated from two sides: as a factor in the reader's reception and as a factor in the intention of the author.

The theoretical study of intertextuality began with the development of the concept of dialogue, which was introduced in his writings by Russian literary critic M. M. Bakhtin. Y. Kristeva in the work "Destruction of Poetics" considers the text as a productivity, which means that "the text is in the language and represents the permutation of other texts, intertextuality". Intertextuality, according to Y. Kristeva, comes on the substitution of the concept of intersubjectivity, which makes it possible to speak of a double reading of the text.

The article deals with the classification of G. Genette and the influence she has made on the study of intertextuality. Studies of Ukrainian and foreign scholars who interpret intertextuality as a generic concept regarding inter-semanticity and intermedialism are given.

The lack of a well-defined terminology apparatus is governed by various approaches to the concepts of "intertextuality", "intertext", "intertextualization" and the latest concept of "intertexteme" (the term by G. Siuta). Depending on the approach - culturological, linguistic or literary, researchers use the terms as synonyms. The prospect of scientific research in this plane is to further refine the terminology apparatus concerning intertextuality in the linguistic aspect.

Keywords: *intertextuality, intertext, intertextualization, theoretical foundations, category, artistic discourse.*